

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****ELİF DEMİRKAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/35626
Karar Tarihi : 7/10/2021

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI
M. Emin KUZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Basri BAĞCI

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : 1. Zeynepnur DEMİRKAYA
2. Elif DEMİRKAYA
3. Elvan DEMİRKAYA
4. Erol DEMİRKAYA

Başvurucular Vekili : Av. Emel ERBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan zararların tazmin edilmemesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/12/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Birinci başvurucu, ikinci ve üçüncü başvurucunun müşterek çocuğu; dördüncü başvurucu ise başvuruya konu kazanın gerçekleştiği aracın sahibi ve şoförüdür. Bu araçta bulunan birinci başvurucu 30/6/2015 tarihi saat 20.12'de gerçekleşen trafik kazasında yaralanmıştır.

9. Olay tarihinde düzenlenen Kaza Tespit Tutanağı'na göre kaza, yolda 140 cm uzunluğunda, 80 cm genişliğinde ve 10 cm derinliğinde çukur bulunması nedeniyle aracın bu çukura girerek savrulup takla atması sonucu gerçekleşmiştir. Anılan tutanakta; kazanın meydana gelmesinde yolun bakım ve onarımından sorumlu Ankara Büyükşehir Belediyesinin (İdare) yolda oluşan çukuru kapatmaması ve kaza yerinin etrafına uyarı işareti koymaması nedeniyle birinci derece kusurlu olduğu, aracı kullanan başvurucunun kusuru olmadığı yönündeki tespiti yer verilmiştir.

10. Balâ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından dördüncü başvurucu hakkında taksirle yaralama suçu nedeniyle soruşturma yapılmış olup 14/7/2015 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Kararın gerekçesinde; tutanakta, dördüncü başvurucunun hız ayarlama kuralını ihlal etmesi nedeniyle birinci derece tali kusurlu olduğu ancak kazada yaralanan mağdurların bu kişiden şikâyetçi olmadıkları belirtilmiştir.

11. 15/7/2016 tarihinde başvurucular vekili tarafından Ankara 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) İdare aleyhinde tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde; trafik kazasının İdarenin hizmet kusuru nedeniyle meydana geldiği, kaza sonucunda birinci başvurucunun sol kolunun kırıldığı ve piyasa değeri yaklaşık 12.500 TL olan aracın hurda hâline gelerek 2.500 TL bedelle satılabildiği belirtilmiştir. Dilekçede; anılan sebeplerle birinci başvurucu yönünden 10.000 TL manevi tazminat, dördüncü başvurucu yönünden ise 10.000 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

12. İdare vekili tarafından verilen cevap dilekçesinde; kazanın gerçekleştiği yerin yakınında bulunan maden ocakları nedeniyle ağır tonajlı araçların bu yolu sıklıkla kullandığı, Büyükşehir Belediyesinin sınırlarının geniş olması nedeniyle yoldaki hasarın kısa sürede onarılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Anılan dilekçede ayrıca aracı kullanan başvurucunun hız sınırına uymadığının düşünüldüğü zira bu hız sınırına uygun şekilde araç kullanılması hâlinde söz konusu kazanın yaşanmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

13. Mahkeme 26/3/2018 tarihinde maddi tazminat talebinin reddine, manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile 7.500 TL manevi tazminatın İdareden alınarak birinci başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kazalı aracın 19/10/2015 tarihli satış sözleşmesine konu bedelinin 7.000 TL olduğu, 2013 yılı Ocak ayına ilişkin kasko değerinin ise 6.750 TL olduğu belirtilerek maddi tazminat talebinin hukuki şartlarının bulunmadığı belirtilmiştir. Anılan kararda; birinci başvurucu hakkındaki adli raporlarda kolunun kırıldığının belirlenmesi, yaşının küçük olması ve kaza sonucunda yaşadığı ızdırabın giderilmesi amacıyla manevi tazminat talebinin kısmen kabul edildiği belirtilmiştir.

14. Başvurucular vekili ve İdare tarafından bu karara karşı kanun yoluna müracaat edilmiştir. Başvurucular vekilinin istinaf dilekçesinde; Mahkeme tarafından İdarenin ağır kusurlu olduğunun belirlenmesi ile kazalı aracın olayın öncesindeki ve sonrasındaki piyasa

değerinin tespit edilmesini sağlamak amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırması gerektiği belirtilmiştir. Dilekçede; başvurunun kolundaki kırığın etkilerinin devam ettiği, yaşının küçüklüğü nazara alındığında Mahkemece hükmedilen manevi tazminatın yetersiz olduğu da vurgulanmıştır. İdare vekili tarafından sunulan istinaf dilekçesinde ise Mahkemenin yeterli inceleme yapmadan ve İdarenin kusurlu olduğuna ilişkin bir tespit olmadan manevi tazminat ödenmesine karar vermiş olmasının hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir.

15. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 26/9/2018 tarihli kararı ile Mahkemenin maddi tazminata ilişkin kararını onamış, manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne ilişkin kararını kaldırarak davanın bu talep yönünden de reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde tutanağa atıfla kazaya konu aracın istiap haddinin beş kişi olduğu, buna karşın olay sırasında bu araçta dokuz kişi bulunduğu, aracın fennî muayene tarihinin 1/2/2014 tarihinde sona erdiği, araçta çocuklar için gerekli emniyet tedbirlerine uyulup uyulmadığının belirlenemediği ifade edilmiştir. Kararda, kazanın anılan sebeplerle gerçekleştiği belirtilerek dördüncü başvurunun kusurlu olduğu sonucuna varıldığı vurgulanmıştır.

16. Nihai karar 7/11/2018 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurular 7/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

19. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

20. 6098 sayılı Kanun'un 56. maddesi şöyledir:

"Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir."

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 7/10/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular vekili; İdarenin kusurlu eylemi sonucunda birinci başvurucunun kolunda kırık oluşacak şekilde yaralandığını, bu sebeple manevi zarara uğradığını, ayrıca kazaya konu aracın hurda hâline geldiğini belirtmiştir. Tutanakta; yaşanan kazanın yolda bulunan çukurdan kaynaklandığı ifade edilmesine karşın Mahkemenin keşif ve bilirkişi incelemesi olmadan karar verdiği, aracın gerçek değerinin araştırılmadığı vurgulanarak kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ..., maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların iddialarının özünün İdarenin hizmet kusurundan kaynaklanan zararların tazmin edilmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvuru bir bütün hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir. (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, B. No: 2017/37387, 21/4/2021, § 17)

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İkinci ve Üçüncü Başvurucular Yönünden

25. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir..."

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (*Onur Doğanay*, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

27. Somut olayda ikinci ve üçüncü başvurucuların maruz kaldıklarını ileri sürdükleri ihmal iddiasına konu olaydan kişisel olarak etkilendiklerini ortaya koymadıkları anlaşılmıştır. Bu nedenle ikinci ve üçüncü başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunduğu söylenemez.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Birinci ve Dördüncü Başvurular Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından birinci ve dördüncü başvurular yönünden kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 31).

31. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkı öncelikle devletin kişilerin maddi ve manevi varlığına keyfi olarak müdahale etmemesini gerektirir. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete, ayrıca vücut ve ruh bütünlüğüne yönelen saldırılar, tıbbi müdahaleler, şeref ve itibara yönelik haksız eylemler karşısında kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili biçimde koruma şeklinde pozitif ödevler yükler (*Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 32).

32. Devletin kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yapılan müdahaleler bakımından söz konusu pozitif yükümlülüğü müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idareyle ve özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (*Hüdayi Ercoşkun*, B. No: 2013/6235, 10/3/2016, § 94; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 33).

33. Etkili yargısal koruma sağlamada mağdurların kendi inisiyatifleri ile hukuk veya idare mahkemesinde açtıkları dava yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvuru makamının ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun ancak bir hak ihlali iddiasını önleyebilmesi, devam etmekteyse sonlandırabilmesi veya sona ermiş bir hak ihlalinin karara bağlayabilmesi ve bunun için uygun bir giderim sunabilmesi hâlinde etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir (*Tahir Canan*, § 26; *Filiz Aka*, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 39; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 34).

34. Ayrıca kişilerin vücut bütünlüğüne yapılan bir eylemden doğan zararlara yönelik etkili bir tazminin sağlanamadığı, bu çerçevede devletin Anayasa'nın 17. maddesinden doğan koruma yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda kişinin vücut bütünlüğünün korunduğundan söz edilemez (*Özkan Şen*, § 40; *Yasin Çıldır*, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 37; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 35).

35. Diğer taraftan bu yöndeki pozitif yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğünü ifade ettiğini hatırlatmak gerekir. Uygun araçların kullanılması yükümlülüğü, her davada başarılı olunması veya mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Bununla beraber kural olarak dava, olayın gerçekleştiği koşulları belirleyecek ve iddiaların doğruluğunun kanıtlanması hâlinde sorumlularının tespit edilerek uygun telafi imkânlarını sağlayacak nitelikte olmalıdır (*Nail Artuç*, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 45; *Hilmi Düzgüner*, B. No: 2014/9690, 11/5/2017, § 50; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 36).

36. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Yasin Çıldır*, § 57; *Tevfik Gayretli*, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32; *Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 37).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda başvuruçuların iddialarının İdarenin hizmet kusuru nedeniyle maddi ve manevi zarara uğramalarına rağmen tam yargı davasında eksik ve yetersiz inceleme yapılarak davanın reddedilmesine ilişkin olduğu görülmüştür.

38. İlgili mevzuatta bedensel bütünlüğün zedelenmesi durumunda olayın özelliklerine göre maddi ve manevi tazminata hükmedilebileceği açıkça düzenlenmiştir (bkz. §§18-20). Maddi tazminat idari eylem ve işlem nedeniyle kişilerin uğradığı maddi zararlarının tazminini sağlarken manevi tazminat aynı işlem veya eylemden dolayı kişinin çektiği ızdırabın, elemin yarattığı manevi yıpranmanın hafifletilmesi ve tazmini amacına hizmet etmektedir. Kişinin idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan hem maddi hem de manevi zararlarının tazmininin mevzuatta düzenlenmesinin devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili biçimde koruma yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir. Öte yandan somut olayın özelliklerine göre tazminata hükmetmek ve tazminatın nasıl hesaplanacağı konusu hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin bir mesele olarak derece mahkemelerinin takdirindedir. Bariz takdir hatası veya keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin bu takdirine müdahale etmesi uygun değildir (*Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız*, § 39).

39. Somut olayda derece mahkemeleri tarafından tutanağın incelenmesi suretiyle trafik kazasının dördüncü başvuruçunun kusuru sebebiyle meydana geldiği sonucuna varılmış, bu nedenle başvuruçuların maddi ve manevi tazminat talepleri reddedilmiştir (bkz. §§ 13-15). Karara konu tutanakta bu kazanın İdarenin sorumluluk alanındaki yol üzerinde yer alan çukur sebebiyle gerçekleştiğine ve aracı kullanan başvuruçunun kusurunun bulunmadığı yönünde tespit yapılmış; bunun yanında araçta bulunan kişi sayısı ve fennî muayene tarihine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

40. Bununla birlikte derece mahkemelerinin gerekçesinde bu tutanakta yer alan fennî muayene tarihi ve araçta bulunan kişi sayısına ilişkin bilgilere itibar edilmesine karşın aynı tutanakta yer alan ve yolda bulunan çukura ilişkin tespitlere neden itibar edilmediğine

dair bir açıklamaya yer verilmemiştir. Derece mahkemeleri, bu sonuca ulaşırken çözümü teknik bir mesele teşkil eden kusur tespiti ile ilgili olarak hangi nedenle bilirkişi deliline müracaat etmediğine dair bir gerekçeye de yer vermemiştir.

41. Bunun yanında başvurucular, söz konusu kazanın yolda bulunan çukur nedeniyle yaşandığını, İdarenin bu çukurun etrafına hiçbir uyarı levhası koymadığını ve gereken önlemleri almadığını ileri sürmüştür. Başvurucuların bu iddiasını dava dilekçesinde ileri sürdüğü ancak derece mahkemelerinin kararında bu konuyla ilgili hiçbir gerekçeye yer vermediği gözetildiğinde anılan iddianın yargılama makamları tarafından karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucuların istinaf dilekçesinde kazalı aracın gerçek değerinin belirlenmesi için bilirkişi raporu alınması gerektiği, kasko değerlerinin piyasa değerini göstermediği yönündeki iddialarının da derece mahkemeleri tarafından tartışılmadığı görülmektedir.

42. Sonuç olarak İdarenin kazanın yaşandığı yerde bulunan çukuru zamanında onarmadığı ve tehlike yaşanmaması adına gereken emniyet tedbirlerini almadığı, kazalı aracın hurda hâline gelmesi nedeniyle maddi zarara uğradıkları iddiaları yönünden mahkeme kararlarında konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Üstelik başvurucuların belirtilen iddia ve şikâyetleri, yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Dolayısıyla yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediikleri kanaatine varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

45. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesini istemiş ve 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal

kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

47. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

48. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

49. İncelenen başvuruda, maddi ve manevi zararların giderimi konusunda Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında özenli bir yargılama yapılmaması nedeniyle ihlalin doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

50. Bu durumda kişinin maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

51. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

52. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin birinci ve dördüncü başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İkinci ve üçüncü başvurucular yönünden, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Birinci ve dördüncü başvurucular yönünden, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2016/2951, K.2018/662) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin birinci ve dördüncü başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2018/847, K.2018/949) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.